

Avondklokrellen en inclusief denken*

Jaap A. van Vliet

Eind januari werd in Nederland een avondklok ingevoerd en dat is niet onopgemerkt gebleven; het riep fors geweld, rellen en plunderingen op in diverse plaatsen in het land. Politici, burgemeesters en deskundigen van diverse pluimage trachtten, vanuit hun perspectief en vanuit hun kennis en belangen, de gebeurtenissen te duiden. Dat de PVV en het Forum voor Democratie voor harde maatregelen tegen de relschoppers zouden pleiten, wekte bij mij geen verwondering. De relschoppers zouden 'tuig' zijn en 'vaak allochtoon', volgens de PVV, en het een en ander zou dan ook te maken hebben met het linkse vreemdelingenbeleid van de afgelopen decennia. Als deze meningen zouden zijn onderbouwd, zou je wellicht kunnen spreken van het begin van een verklaring van het gebeurde. Maar dat is toch echt wat al te simpel.

Wat opviel was dat ook andere politici in het algemeen behoorlijk harde uitspraken deden over dit 'on-Nederlandse' geweld. Geweld tegen gezagsdragers en hulpverleners wordt in het algemeen als ernstiger beoordeeld dan geweld tegen 'gewone' burgers en zou dan ook zwaarder moeten worden bestraft. En dat is in de praktijk ook al het geval. Ik begrijp natuurlijk de politieke boodschap hierachter, maar je zult maar een 'gewone burger zijn' en slachtoffer van geweld...

Opvallend was bij deze gebeurtenissen de opstelling van premier Rutte, die niet openstond voor 'sociologische' verklaringen voor het geweld, alsof een verklaring gelijk staat aan een excuus. 'Je vraagt je werkelijk af: wat bezielt deze mensen?', zei hij, om daarop meteen als 'analyse' te geven: 'Dit heeft niets te maken met de strijd voor vrijheid.' Het zou gaan om 'crimineel geweld' en dat moet streng worden bestraft. Einde discussie.

Natuurlijk is er in de media veel aandacht besteed aan de uitspraken van de premier. Misschien zijn zijn uitingen ook wel te plaatsen in deze tijd, de laatste weken voordat de verkiezingen plaatsvinden. Opsluiten, drillen, onderdrukken, afpakken, verwijderen en uitsluiten zijn sleutelwoorden die passen in de politieke discussie als het gaat om streng optreden, en wellicht zijn er op 17 maart stemmen mee binnengehaald.

* Dr. Jaap A. van Vliet is zelfstandig gevestigd onderzoeker en adviseur en redacteur van *PROCES*. Inclusief denken gaat ervan uit dat welzijn, succes en resultaten niet kunnen verkregen worden ten koste van de ander of zonder de ander. Dit is geen idealistische of semi-religieuze uitspraak die een bepaalde moraliteit wil promoten, maar een heel realistische vaststelling die ook het eigenbelang centraal plaatst. Zie: F. Boerwinkel, *Inclusief denken, een andere tijd vraagt een andere denken*, Uitgeverij Unieboek 1971.

Een centrale vraag is wat mij betreft: wat is streng optreden? Gezien de komende wetgeving over het taakstrafverbod wordt de taakstraf door verschillende politici niet gezien als een strenge straf, in tegenstelling tot gevangenisstraf. Maar is dat wel zo? In het justitiële domein zou het moeten gaan om zowel effectief als correct en juist handelen. Correct en juist betekent dat wordt gehandeld volgens afgesproken procedures en consultaties. Effectief betekent: zo handelen dat het het effect heeft dat wordt beoogd. De vraag is dus wat wordt beoogd met de op te leggen straf. Een stevig signaal naar de onschuldige en bange burger of een middel dat zowel sanctioneert als leidt tot minder recidive en dus uiteindelijk tot meer maatschappelijke veiligheid?

Opsluiten, gevangenisstraf, het klinkt als streng en veel politici weten dat veel ongeruste burgers hiermee enigszins worden gerustgesteld. Een taakstraf, ofwel ‘een beetje schoffelen’, zoals dat wordt gezien: het klinkt zo soft! Uit wetenschappelijk onderzoek is al lang en breed bekend dat taakstraffen leiden tot 47% minder recidive dan gevangenisstraffen. Dat is niet onlogisch: de taakgestrafte verliest in het algemeen niet zijn werk, zijn huis, zijn sociale contacten en zijn dagen nachtritme. In een vraagsprek met de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak en de directeur van Reclassering Nederland wordt het allemaal helder uit de doeken gedaan onder de titel ‘Taakstrafverbod is een motie van wantrouwen naar rechters’.¹

Duidelijk is dat in het kader van corona en de daarbij toegepaste maatregelen het kabinet, en zeker de minister-president, uitgaat van informatie vanuit wetenschappelijke kring; het OMT grossiert in wetenschappelijke kennis en verklaringen waarop politiek handelen en coronamaatregelen worden gebaseerd. Opmerkelijk daarentegen is dat, wanneer het gaat om straffen, zo gemakkelijk wordt gereageerd vanuit de onderbuik, zonder rekening te houden met de uitvoerbaarheid en vooral het effect en de effectiviteit en wat daar vanuit wetenschappelijke kennis over is te zeggen. Daarvoor is natuurlijk meer nodig dan roepen dat ‘crimineel geweld’ streng moet worden gestraft. Of daar een sociologische verklaring voor nodig is? In elk geval is een analyse van wat er gebeurt noodzakelijk om pas daarna te komen tot gepaste, effectieve maatregelen. Door vervolgens uit te leggen dat de taakstraf goed is voor de gestrafte én voor de veiligheid van anderen (bijvoorbeeld in een persconferentie, als hij toch bezig is) had de minister-president zich kunnen opstellen als de premier van alle Nederlanders. Inclusief de relschoppers.

1 Zie www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/taakstrafverbod-is-motie-van-wantrouwen-naar-rechters~b4818795/.